

УДК 35.08:005.94

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.4.46>

В. М. Лелик

здобувач кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України

МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Метою статті є теоретичне обґрунтування та систематизація можливостей інтелектуалізації в діяльності органів державної влади як чинника ефективного удосконалення механізмів державного управління. Об'єктом дослідження виступає процес інтелектуалізації, що розгортається в межах функціонування органів державної влади. Завданнями дослідження є: з'ясувати сутність інтелектуалізації як безперервного процесу розвитку розумових здібностей і цільового використання знань; охарактеризувати роль цифрових технологій у створенні умов для інтелектуального зростання. У статті визначено інтелектуалізацію як безперервний процес, що охоплює створення умов для розвитку розумових здібностей учасників управлінського процесу в межах органів державної влади. Доведено, що саме інтелектуалізація дозволяє переорієнтувати механізми державного управління з рутинного адміністрування на управління, засноване на знаннях, прогнозуванні та аналітиці. Охарактеризовано роль цифрових технологій як одного з головних інструментів створення інтелектуального середовища в державному управлінні, що сприяє формуванню систем підтримки прийняття рішень, баз знань та внутрішньої культури обміну інформацією. Встановлено, що розвиток інтелектуального потенціалу персоналу органів державної влади та інституціоналізація знань є необхідною умовою підвищення результативності виконання державних функцій і забезпечення національної безпеки. Обґрунтовано, що інтелектуалізація є не лише технічним чи кадровим аспектом, а системною передумовою модернізації державного управління. Визначено, що реалізація політики інтелектуалізації передбачає активізацію горизонтальних і вертикальних управлінських зв'язків, розвиток міжвідомчих цифрових платформ, а також нову якість стратегічного планування. Охарактеризовано перспективи дослідження впливу інтелектуалізації на ефективність державних рішень та запропоновано напрями для подальшого вивчення.

Ключові слова: інтелектуалізація, органи державної влади, механізми державного управління, цифрові технології, управлінські рішення, розвиток знань, аналітична діяльність.

Постановка проблеми. Актуальність і доцільність інтелектуалізації в діяльності органів державної влади зумовлена необхідністю підвищення ефективності реалізації механізмів державного управління в умовах зростаючої складності викликів і потреб суспільства. Сьогодні суспільні, економічні та безпекові процеси стають дедалі динамічнішими, що вимагає від органів державної влади не лише оперативного реагування, а й здатності до аналітичного осмислення ситуацій, прогнозування ризиків і розробки стратегій на основі знань. Саме інтелектуалізація як безперервний процес формування й застосування нових знань дозволяє створити передумови для якісного перетворення діяльності органів державної влади через активізацію інтелектуального потенціалу персоналу, підвищення рівня цифрової компетент-

ності та розвиток інституційних можливостей. Використання цифрових технологій як інструменту інтелектуалізації забезпечує можливість створення аналітичних платформ, баз знань, автоматизованих систем підтримки прийняття рішень, що в сукупності посилює результативність механізмів державного управління. На нашу думку, доцільність впровадження інтелектуалізації у діяльність органів державної влади полягає також у її здатності трансформувати управлінські процеси в напрямі підвищення гнучкості, відкритості й адаптивності. Створення умов для розвитку особистого та колективного інтелекту, активізація розумових здібностей посадових осіб, формування інституційної культури знань, усе це формує нову якість прийняття управлінських рішень. В умовах сучасних викликів, таких як нові загрози, повномасштабне

збройне вторгнення, швидка зміна пріоритетів державної політики, інтелектуалізація дозволяє органам державної влади не просто реагувати на події, а й формувати випереджувальні дії на основі цільового застосування знань. Таким чином, інтелектуалізація стає необхідною умовою реалізації стратегічних функцій держави, забезпечення національної безпеки та посилення довіри суспільства до механізмів державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання інтелектуалізації як складової сучасних трансформацій у системі управління, економіки та безпеки набуває дедалі більшої актуальності в контексті формування нових підходів до функціонування органів державної влади [1-11]. До прикладу, М. Ажажа [5] зазначає, що інтелектуалізація економіки є результатом інтеграції інноваційного та людського потенціалу в умовах глобалізації, що потребує адаптації державних і корпоративних структур до нових викликів. Підтримку цієї думки можна знайти в роботі С. З. Маніва [7], який трактує інтелектуальний потенціал як сукупність знань, досвіду, навичок і здібностей, що формують основу для прийняття ефективних рішень. У свою чергу, О. В. Сем'ян [1] розглядає інтелектуалізацію людського капіталу підприємства через призму його активного розвитку та оновлення, що може бути повністю релевантним і до системи державного управління. У статті О. В. Скворцової [2] наголошено на важливості детермінантів інтелектуалізації у трудовій діяльності, зокрема середовище, що стимулює до пізнавальної активності й інноваційного мислення. Це положення надзвичайно важливе для розуміння механізмів інтелектуалізації у діяльності органів державної влади, оскільки саме трудова активність державних службовців стає основним середовищем для розвитку інтелектуального потенціалу. Н. М. Андріїв, Т. В. Яворська та О. М. Дуфенюк [3] у своїй роботі охарактеризували синектичний підхід до інтелектуалізації в контексті економічної безпеки, наголошуючи на необхідності колективної генерації нових рішень, що також може бути застосовано до міжвідомчої співпраці у державному управлінні. Суттєвий внесок у формування уявлень про стратегічний вимір інтелектуалізації зроблено О. В. Тур [4], яка підкреслює, що стратегія розвитку будь-якої структури повинна базуватися на знаннях і здатності адаптуватися до змін. Це положення логічно доповнюється роботою

Т. Ю. Ткачука [6], де охарактеризовано значення інформаційної безпеки в законодавчому полі європейських країн як одного з ключових факторів стійкості до зовнішніх загроз. В умовах гіпердинамічного середовища Штангрет і Силкін [7] доводять, що безпековий вимір управління персоналом, зокрема в частині інформаційної компетентності та адаптивності, виступає важливим елементом у формуванні інтелектуалізованої управлінської моделі. Тема цифровізації та її ролі в інтелектуалізації розглядається у статті С. І. Туля [8], який встановлює, що діджиталізований ринок праці сприяє появі нових форм зайнятості, де ключову роль відіграють знання, інформаційна взаємодія та інтелектуальні ресурси.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та систематизація можливостей інтелектуалізації в діяльності органів державної влади як чинника ефективного удосконалення механізмів державного управління. Об'єктом дослідження виступає процес інтелектуалізації, що розгортається в межах функціонування органів державної влади.

Виклад основного матеріалу. Інтелектуалізація діяльності органів державної влади сьогодні виступає як ключовий напрям модернізації механізмів державного управління в умовах трансформаційних викликів. З огляду на складність суспільних запитів, множинність загроз і високий рівень непередбачуваності середовища, зростає потреба в якісно новому підході до виконання державних функцій. Саме інтелектуалізація дозволяє органам державної влади переходити від традиційних адміністративних методів до управління, заснованого на знаннях, аналітичних висновках та синтезі міждисциплінарної інформації [9]. Безперервне накопичення, осмислення та застосування знань, включаючи використання цифрових інструментів, стає основою формування спроможної, відповідальної і прогнозованої системи управління (табл. 1).

На практиці інтелектуалізація передбачає створення таких умов, які стимулюють розвиток інтелектуального потенціалу персоналу органів державної влади, впровадження систем постійного професійного навчання, розвитку аналітичного мислення та адаптації до швидких змін. Одним із пріоритетів є цифровізація як інструмент підсилення інтелектуальних процесів, починаючи від створення електронних баз даних до запровадження штучного інтелекту

в прийнятті управлінських рішень. Водночас важливим є формування внутрішньої культури знань в межах органів державної влади, яка ґрунтується на взаємодії, обміні досвідом, командній роботі та прагненні до постійного оновлення знань [10]. Таким чином, інтелектуалізація не лише посилює функціональні можливості органів державної влади, а й сприяє реалізації стратегічних державних пріоритетів. Інтелектуалізація також пов'язана із підвищенням якості реалізації механізмів державного управління, що вимагає інтеграції аналітичних і прогностичних функцій. Формування політик на основі знань дозволяє забезпечити не лише ефективність, а й обґрунтованість управлінських рішень. Органи державної влади, які здатні оперувати аналітикою, моделями сценарного прогнозування, ризик-менеджментом, демонструють вищу результативність у виконанні державних функцій. У цьому контексті особливої ваги набуває генерація нових знань як основа реагування на складні виклики, а саме енергетичні кризи, соціальні трансформації, воєнні дії. Отже, інтелектуалізація забезпечує не лише оперативне реагування, а й довгострокове

стратегічне планування на основі інтелектуального ресурсу (табл. 2).

На нашу думку, важливою перевагою інтелектуалізації є можливість посилити горизонтальну та вертикальну взаємодію між органами державної влади різних рівнів. Спільне використання інформаційних систем, розвиток електронного документообігу, створення міжвідомчих аналітичних центрів сприяє гармонізації управлінських процесів, усуненню дублювання функцій та підвищенню прозорості державного управління [11]. Це, у свою чергу, підвищує довіру громадян до інституцій влади, а також створює основу для запровадження нових управлінських моделей, орієнтованих на результат. Інтелектуалізація вимагає не лише технічних інновацій, але й змін у ментальності державних службовців, які мають бути готові до постійного вдосконалення, критичного мислення й адаптації до нових форматів роботи (рис. 1).

З огляду на викладене, можна стверджувати, що інтелектуалізація діяльності органів державної влади є не лише інструментом удосконалення управлінської практики, а й стратегічним ресурсом державного розвитку. Вона забезпе-

Таблиця 1

Характеристика сутнісних засад процесу інтелектуалізації діяльності органів державної влади

Суть інтелектуалізації	Зміст інтелектуалізації
Безперервний процес розвитку і застосування інтелектуальних здібностей у системі державного управління	Формування умов для генерування знань та прийняття рішень на основі аналітики, критичного мислення та цифрових технологій
Орієнтація на використання знань як стратегічного ресурсу держави	Створення знаннєвої інфраструктури: бази даних, аналітичні центри, системи управління знаннями
Акцент на особистий та колективний інтелект у виконанні державних функцій	Розвиток компетентностей посадових осіб, командна взаємодія, міжвідомчий обмін досвідом
Впровадження цифрових інструментів у діяльність органів державної влади	Застосування штучного інтелекту, аналітичних платформ, автоматизованих рішень для підвищення ефективності управління
Посилення адаптивності й гнучкості механізмів державного управління	Спроможність органів державної влади до швидкого реагування, стратегічного планування та управління в умовах нестабільності

Джерело: створено автором.

Таблиця 2

Ресурсне забезпечення інтелектуалізації діяльності органів державної влади

Вид ресурсу	Зміст ресурсного забезпечення
Кадрові ресурси	Підготовка та розвиток персоналу органів державної влади, формування компетентностей у сфері аналітики, управління знаннями та цифрових технологій
Інформаційні ресурси	Наявність доступу до баз даних, аналітичних систем, відкритих державних реєстрів, знаннєвих платформ і електронних ресурсів
Технологічні ресурси	Використання сучасного програмного забезпечення, цифрової інфраструктури, автоматизованих систем підтримки прийняття рішень, хмарних сервісів
Організаційні ресурси	Наявність ефективної структури управління, процедур обміну знаннями, механізмів міжвідомчої взаємодії, регламентів цифрової трансформації
Фінансові ресурси	Бюджетне фінансування програм підвищення кваліфікації, цифровізації, створення інтелектуальних інформаційних систем та підтримки інноваційних ініціатив

Джерело: створено автором.

Рис. 1. Переваги від інтелектуалізації діяльності органів державної влади

Джерело: створено автором.

чує формування нової якості публічного управління, здатного до самонавчання, прогнозування та ефективної реалізації публічних політик. В умовах глобальної конкуренції за ресурси, інформацію і технології, лише ті держави, які активно інвестують в інтелектуалізацію власної системи управління, можуть розраховувати на сталий розвиток, зміцнення суверенітету та ефективний захист національних інтересів. Тому впровадження інтелектуалізації в механізми державного управління слід розглядати як пріоритет сучасної адміністративної модернізації.

Висновки і пропозиції. Отже, інтелектуалізація діяльності органів державної влади постає як фундаментальний чинник якісного оновлення механізмів державного управління. Вона забезпечує трансформацію управлінських

процесів від традиційного адміністрування до управління, орієнтованого на знання, аналітику, прогнозування та технологічну адаптивність. Застосування цифрових технологій, розвиток інтелектуального потенціалу персоналу, стимулювання до генерування нових знань і їх цільове використання, усе це формує передумови для підвищення ефективності виконання державних функцій та захисту національних інтересів. Органи державної влади, які системно впроваджують інтелектуалізаційні підходи, здатні підвищувати стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз, адаптуватися до змінних умов та формувати стратегічні переваги держави. На нашу думку, інтелектуалізація має стати не просто напрямом удосконалення, а обов'язковим елементом державної політики у сфері публічного управління. Формування сприятливого

середовища для розвитку інтелектуального потенціалу, модернізація технологічної інфраструктури, впровадження міжвідомчих аналітичних центрів, підтримка навчання і розвитку кадрів – усе це має бути складовими державної стратегії модернізації органів державної влади. Механізми державного управління мають й повинні враховувати інтелектуалізацію як системний процес, що охоплює як інституційний, так і персональний рівні. Лише в такому разі можна досягти реального посилення спроможності держави виконувати функції управління на засадах сталості, ефективності й відповідальності.

Перспективи подальших досліджень слід спрямувати на розробку комплексної моделі оцінювання рівня інтелектуалізації діяльності органів державної влади. Зокрема, потребує вивчення взаємозв'язок між рівнем цифрової зрілості, якістю знаннєвих процесів і результативністю функціонування механізмів державного управління.

Список використаної літератури:

1. Сем'ян, О.В. Інтелектуалізація людського капіталу підприємства. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2011. №4(16). С.141–145.
2. Скворцова О. В. Детермінанти інтелектуалізації людського капіталу в процесі трудової діяльності. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2015. № 3 (31). С. 53–56.
3. Андріїв Н. М., Яворська Т. В., Дуфенюк О. М. Синектичний підхід до інтелектуалізації забезпечення економічної безпеки підприємства. Приазовський економічний вісник. 2023. Вип. 4. (36). С. 27–31.
4. Тур О. В. Формування поняття стратегія розвитку підприємства. Інтелект XXI. 2015. № 4. С. 38–45.
5. Ажажа М. А. Інтелектуалізація економіки: інноваційний і людський потенціал в умовах глобалізації. Проблеми економіки та управління. 2008. №15. С. 11–17.
6. Ткачук Т. Ю. Інформаційна безпека держави у національному законодавстві європейських країн. Visegrad Journal on Human Rights. 2018. № 1. С. 145–150.
7. Манів С. 3. Інтелектуальний потенціал: його суть та складові. Економіка та держава. 2009. № 6. С. 51–55 с.
8. Туль С. І. Стан і перспективи розвитку діджиталізованого ринку праці в Україні. БізнесІнформ. 2019. № 7. С. 182–189.
9. Хаврова К. С. Методологічні основи інтелектуалізації діяльності підприємства для економічної стабілізації. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 6. С. 121–125.
10. Субботін С. О. Подання й обробка знань у системах штучного інтелекту та підтримки прийняття рішень. Запоріжжя : ЗНТУ, 2008. 341 с.
11. Чобіток В. І. Синектичний підхід до інтелектуалізації управління холистичним розвитком підприємств. Економічний вісник. 2020. №1. С. 145–151.

Lelyk V. M. Opportunities for intellectualization in the activities of state authority bodies

The purpose of the article is to theoretically substantiate and systematize the possibilities of intellectualization in the activities of state authorities as a factor in the effective improvement of public administration mechanisms. The object of the study is the process of intellectualization that unfolds within the functioning of state authorities. The objectives of the study are: to clarify the essence of intellectualization as a continuous process of developing mental abilities and targeted use of knowledge; to characterize the role of digital technologies in creating conditions for intellectual growth. The article defines intellectualization as a continuous process that includes creating conditions for the development of mental abilities of participants in the management process within state authorities. It is proven that it is intellectualization that allows reorienting public administration mechanisms from routine administration to management based on knowledge, forecasting and analytics. The role of digital technologies as one of the main tools for creating an intellectual environment in public administration is characterized, which contributes to the formation of decision-making support systems, knowledge bases and an internal culture of information exchange. It is established that the development of the intellectual potential of the personnel of public authorities and the institutionalization of knowledge processes are a necessary condition for increasing the effectiveness of the performance of public functions and ensuring national security. It is substantiated that intellectualization is not only a technical or personnel aspect, but a systemic prerequisite for the modernization of public administration. It is determined that the implementation of the intellectualization policy involves the activation of horizontal and vertical management relations, the development of interdepartmental digital platforms, as well as a new quality of strategic planning. The prospects for studying the impact of intellectualization on the effectiveness of public decisions are characterized and directions for further study are proposed.

Key words: intellectualization, public authorities, public administration mechanisms, digital technologies, management decisions, knowledge development, analytical activity.